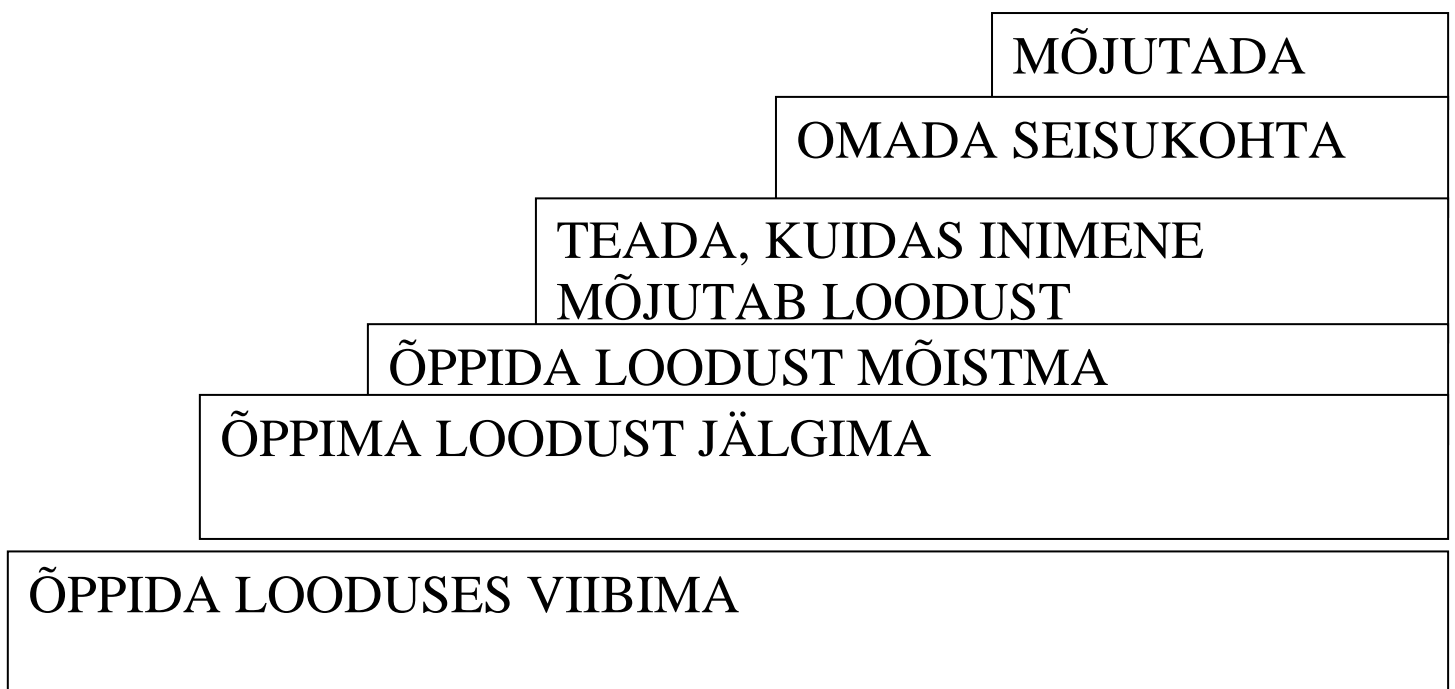

Teema 4. Õuesõppe pedagoogilised lähtekohad. Looduse interpreteerimine. Õuesõpe ja mobiilsed tehnoloogiad.

4.1 Õuesõppe pedagoogilised lähtekohad

Keskkonnaõpetus ei ole nii keeruline, et seda ainult spetsialistid õpetada saaksid. Kõik õpetajad ja juhendajad saavad noorte inimeste loodus- ja keskkonnateadlikkust arendada. Me ei saa ega peagi ajalugu muutma ega ajaloos tagasi minema aga saame päris palju ära teha selleks, et taastada kadunud side loodusega. Loodus on suurepärane õppematerjal kõigile. Loodusest on saanud inspiratsiooni kunstnikud, heliloojad, poeedid, käsitöölised jt.

Trepp kui mudel

Kui alumisel astmel on lapsed vanuses 3 – 4 aastat, siis ülejäänud astmeid ei saa piirata mingi kindla vanusega. See kuidas inimene loodust mõistab ja tajub on väga individuaalne. Mõni meist jõuab ülemisele astmele juba põhikoolis, teine ei jõua täiskasvanuks saadeski.

Trepist üles ronides on arengu huvides oluline:

- Ökoloogiline toit
- Mälutreening

- Loodusavastused
- Mängud
- Oskus leida loodusest inimtegevuse jälgi.

Olenemata, millisel astmel parasjagu ollakse, on õuesõppimine väga oluline. Lastel ja noortel peab olema võimalus tunnetada ja läbi elada seda inspiratsiooni, mida aktiivne looduses viibimine neile annab.

Mis on oluline õpetamisel vabas õhus:

Käitumise muutumine

Käitumise ja suhtumise muutumine ei olene ainult oskustest, siin on väga oluline mõju väärtushinnangutel ja üldisel hoiakul. Selle aluseks on laste ja noorte rikkalikud võimalused looduse avastamiseks, tunnetamiseks ja elamuste saamiseks.

Õpetajate ja juhendajate roll

Õpetajate-juhendajate roll on õppetegevuse elavdamine suunates laste-noorukite tähelepanu looduse ja inimese vahelise kooseksisteerimise põhiaspektidele. Tähtis on suunata laste tegevust ja juhtida tähelepanu süsteemile kui tervikule. Hea on aeg-ajalt jätta kõrvale õpiku kuivad faktid. Õpik ja loodus täiendavad teineteist suurepäraselt.

Aastaringne õpe – tehke endale plaan

Kogemused näitavad, et nii õpilastele kui õpetajatele on retked loodusesse meeldivamad ning kasu suurem, kui seda tehakse reeglipäraselt kogu aasta vältel. Hea on plaan paika panna õppeaasta alguses. Suhtuge tähelepanuga laste-noorte ettepanekutesse mängude ja liikumise osas ning püüdke neid rakendada ja seostada õpitavaga.

Palju huvitavat õuetegevustes

Oluline ei ole ainult tähelepanu juhtimine loodusobjektidele ja –nähtustele vaid ka kogu ühiskonnas toimuvatele protsessidele. Looduse ekspluateerimine inimese poolt, keskkonnakahjustused, ajalugu ja kultuuriväärtused – see on suurepärase aines õuetegevusteks. Kui tegevused looduses on muutunud harjumuspäraseks on hea kombineerida seda tegevusega siseruumis ühe tegevuse jooksul. Õpikust loetu kinnistub paremini, kui lisandub enda kogetu.

Suunamine esimesest tegevusest alates

Laste/noorukite tegevuste kavandamisel tuleb lähtuda osalejate huvidest, vajadustest, soolistest iseärasustest. Trepiastmetel edasiliikumine sõltub 100% oskuslikust juhendamisest.

Uuriv tööviis

Kui õppijatega palju looduses käia, siis nende huvi kõige ümbritseva suhtes kasvab pidevalt ning peagi hakkavad nad aina enam küsimusi esitama. Siin on õpetaja-juhendaja ülesanne mitte koheseid vastuseid anda vaid õhutada õppijaid arutelule. Lisaküsimuste abil saab aidata vastusteni jõuda. Arutelud on seda huvitavamad ja õpetlikumad, mida rohkem õpilasi neist aktiivselt osaleb. Uurimistöö tulemuste jäädvustamiseks on hea kasutada töölehti, mida saab täita nii õues kui ka suundudes peale vaatlust siseruumi.

Üksnes väljas viibimine, jalutuskäigud metsa, veekogu äärde on ilma õpetaja suunamise ja juhendamiseta vähe õpetust ja kasvatust andvad. Ka kõige lühemal käigul loodusesse on vaja vahendada teadmisi ja esile kutsuda positiivseid emotsioone. Elamused, mida pakuvad looduse värvid, vormid, hääled, lõhnad ja teadmised loodusest aitavadki seesmiselt jõuda looduse väärtustamiseni.

Suure töö saavad siin ära teha ühised käigud metsa või mere äärde, kus koos kuulatakse puude kohinat või meremüha, koos vaadeldud päikeseloojang lähendab vaatlejaid nii loodusele kui ka teineteisele. Õige ökoloogilise hoiaku tekkimine saab alguse suhtlemisest koduümbrusega, tema hoidmisel ja hooldamisel.

Joyce Gilbert

Šotimaa kaguosas Perth'i linna lähedal asuva Breadalbane Academy lektor on Eestit külastades antud intervjuus rõhutanud:

- Õuetegevused teeb eriti väärtuslikuks õhin, mis valdab lapsi uute asjade avastamisel.
- Nad on väga tähelepanelikud märkama asju, mida täiskasvanud ei näe. Sest lapsed on maale palju lähemal! Me kaotame selle tundlikkuse kui saame vanemaks.
- Õueklassid sobivad kõikidele vanustele, see õpe ei lõpe eales - see on eluaegne õppimine.
- Tuleks järgida Põhjamaade eeskujul, et üks päev nädalas on kõik lapsed õues õppimas.
- See on eriti vajalik poistele, sest ruumis istumine võimaldab vaid väga tuima ja passiivset ühteviisi õppimist.
- Õues õpitakse tegemise kaudu.
- Kui õpetajad ütlevad, et see laps ei suuda teha seda ja too laps toda siis näeme, kuidas need lapsed õues õide puhkevad.
- Õues pole muud valikut, tuleb lihtsalt õppida ja teha. See on niipalju enam seotud tegelike elu-olukordadega. Ja võimaldab üht eluvaldkonda siduda teisega.

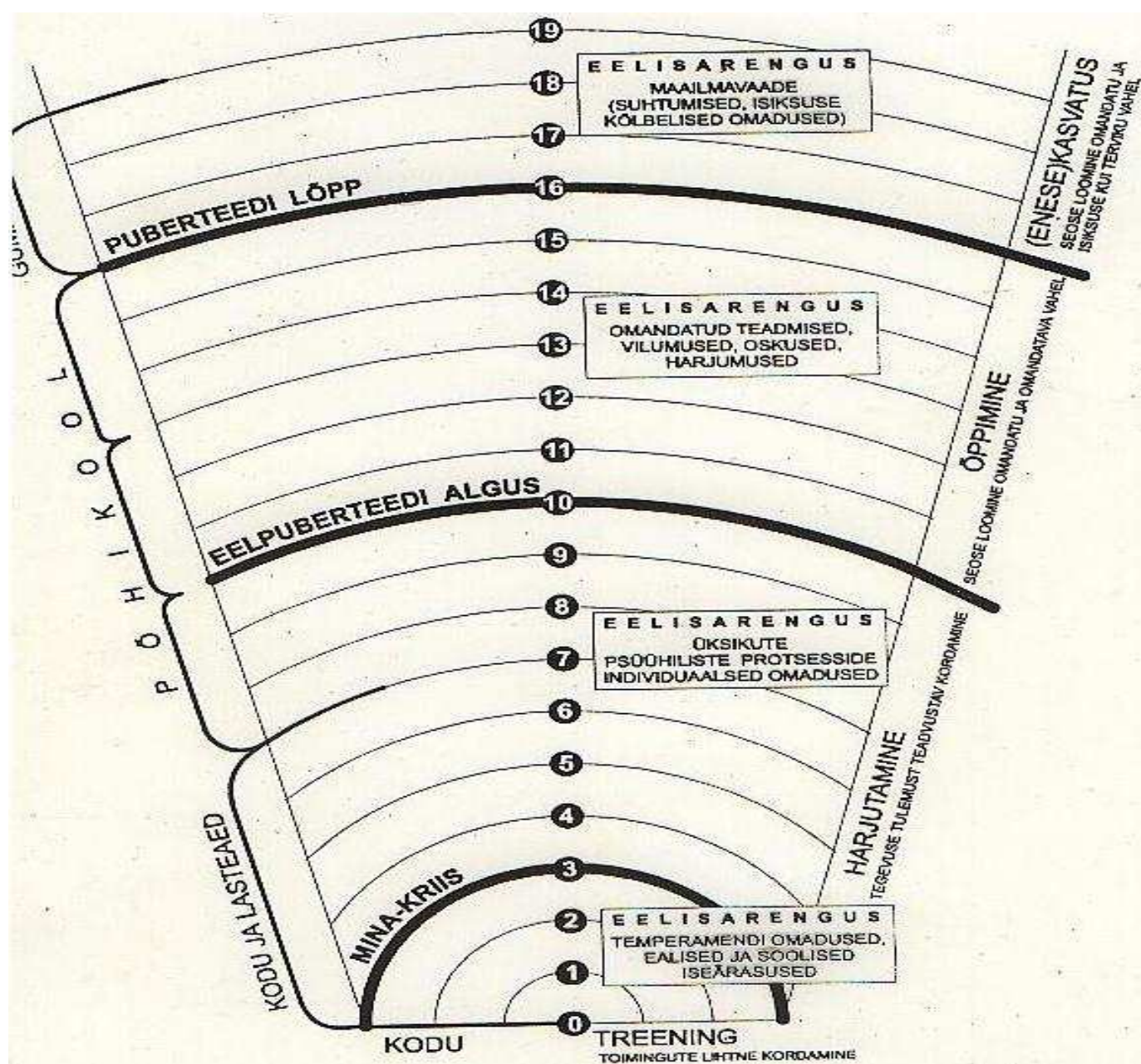
Õuesõppimisel on võimalik näha, et kõik on kõigega seotud. Õppijad tekitavad selliseid seoseid kogu aeg. See on väga tähtis. Kui inimesed räägivad jätkusuutlikkust eluviisist, siis on oluline, et inimesed suudaksid näha seoseid ja näha ise oma tulevikku. Ning selleks on neil vaja haridust, mis teeb nad iseseisvalt mõtlevaiks.

Kuni seitsmenda eluaastani ei ole lapsel veel mõtteprotsessid piisavalt arenenud loogilisteks aruteludeks ja põhjendusteks. Ümbritseva maailma tundmaõppimine käib n.ö. katse-eksituse meetodil väga lihtsate protsesside kaudu. Ka algklassides on laps veel eelkõige kogemuslik õppija ja seepärast on oluline, et ka selle kooliastme õpetaja otsiks ja leiaks võimalusi

õppetegevuse läbi viimiseks värskes õhus. Kui lasteaias ja algklassides on õpitud õues on see loomulik õppeprotsessi osa ka põhikooli ja gümnaasiumi õpilase jaoks.

Lapse areng:

- 0 – 3 a. (uurimine – treening, toimingute lihtne kordamine)
- 3 – 10 a. (mäng – harjutamine, tegevuse tulemust teadvustav kordamine)
- 10 – 16 a. (õppimine – seose loomine omandatu ja omandatava vahel)
- 16 - .....(enesekasvatus – seose loomine omandatu ja isiksuse kui terviku vahel)

Õuesõppimine ei ole seotud õppijatele antava teadmiste pagasi suurusega, vaid nende avastamisõhinaga, sest õues haaravad õppijad teadmisi õpetaja eest ja seda saab teha ka üheskoos õpetajaga.

Kahjuks seondub õues õppimine täna veel eelkõige loodusainete õpetamisega ja siin ka enamasti loodusõpetusega. Tegelikult eeldab see aga märgatavalt laiemat nägemust ja lähenemist õppeprotsessile üldiselt – erinevate valdkondade ja ainete integreerimist ja üldpädevuste silmas pidamist. Õpetaja enda siiras soov ning valmisolek õues õpetada ja ka ise lastelt õppida on edu aluseks õueõppe metoodika kasutusele võtmisel.

Uuringud näitavad:

Kasvatusteaduste doktor Jill Fox (1993) Texsase Ülikoolist Arlingtonist on uurinud laste kognitiivset arengut õuemängude tulemusena. Tema 4- ja 5-aastaste laste õuemängude

vaatluste tulemustest võib leida näiteid liitmisest ja lahutamisest, kujundite ära tundmisest, üks-ühele suhtlemist, matemaatilist mõtlemist, sündmuste järjestamist, järgarvude kasutamist, grammatika tundmist.

Fox märkas ka oma vaatluses probleemilahendusoskusest, loovast mõtlemisest, sotsiaalsest kompetentsusest, rikkalikust keelekasutusest ning peen- ja jämemotoorika oskustest.

Kuidas õues õppimine seotud erinevas eas lastega?

Sünnist – 11.elukuuni

Õuekeskkond peidab endas rikkalikult erinevaid stimulaatoreid ja teadmiste allikaid juba väga varases eas laste jaoks. Isegi kõige nooremad lapsed reageerivad õhukeskkonna muutustele. Looduspildid, lõhnad ja hääled pakuvad neile huvi. Kui beebide võime kontrollida oma pead ja keha areneb, hakkavad nad ennast keerame selle poole, mis köidab nende nägemist ja kuulmist – sirutuvad kõige poole, mis nende tähelepanu püüab. Kui lapsed pannakse ohutult õue puhkeajaks või magama saavad nad olla värskes õhus ja stimuleerivas keskkonnas, mis on täis uusi objekte mida vaadata kui nad ärkavad.

8. – 20. elukuuni

Õuekeskkonnas saavad beebid ja väikelapsed aimu neid ümbritsevast maailmast, sündmustest, mis selles maailmas aset leiavad ja enda võimalustest nendes osaleda. Kui lapsed muutuvad liikuvamaks tahavad nad ümbritsevat maailma põhjalikumalt uurida. Nad väljendavad oma huvi väliskeskkonna vastu kasutades oma arenevat keele- ja suhtlusoskust ning omandavad sealjuures kiirelt uusi sõnu, märke ja arusaamu, mis seostuvad kogemustega. Õuesõppimine võimaldab sisemaailma vaadelda uuest vaatenurgast ja laiendab laste huvi õuekeskkonna elus objektide nagu näiteks lehed, puud, liblikad, linnud ning eluta looduse objektide vastu nagu kivid, rahnud, palgid.

16. – 26.elukuu

Uudishimulikud mudilased hakkavad mõistma end ümbritsevat maailma ja mõistavad kuidas väljas olles üks kogemus seostub teisega. Neid vaimustavad võimalused katsetada ja kombineerida materjale nagu näiteks liiva või mulda ja vett. Tihti on nad entusiastlikud transportijad tassides lõputult asju ühest kohast teise näiteks vedades väikese käruga kastanimune või lehti. Avatud ala pakub võimalusi suuremateks füüsilisteks väljakutseteks näiteks väikeset künkast üles ronimine ja alla kukerpallitamine, ratastega mänguasjade kasutamine, mullas kaevamine või lehtede riisumine.

22. – 36.elukuu

Lapsed õpivad otsustama, lahendama probleeme ja nende kasvab nende usk oma võimetusse väliskeskkonnas hakkama saada. Nad vajavad palju aega, et väliskeskkonda mõttega uurida. Toetudes eelnevatele mängukogemustele prognoosivad nad, mis võib juhtuda ja siis testivad neid ideid ja teooriad. Kaheaastased on loomupoolest uudishimulikud, testivad oma oskusi ning on entusiastlikud kõike ümbritsevat – muru, kivid, erinevad pinnamoed, muld, liiv, oksad ja lehed – tundma õppides. Samuti on nad huvitatud ümbritseva keskkonna tundma õppimisest läbi seal toimuvate häälte ja liikumiste jälgimise. Nad armastavad kaevata ja asju liigutada, lehtedes kahlata. Kõik need tegevused aitavad neil materjalide omadustega tutvuda.

30. – 50.elukuu

Lapsed avastavad uusi kogemusi ja elavad juba kogetut uuesti läbi. Nende liikumine ja teiste seltskonna nautimine tähendab, et avastused hõlmavad vähem märgatavaid mängukohti nagu näiteks teerajad kõrgete taimede vahel. Lapsed vajavad võimalusi pikema ajaliseks väljas mängimiseks, tuttavate materjalidega aga ka vähem tuttavate vahenditega, mida saab kasutada koos teiste laste ja täiskasvanutega. Arenenud suhtlusoskused toetavad sotsiaalset mängu, ühismängu ja ühiseid ettevõtmisi. Kinnitatud ja liikuva varustuse peale ja maharonimine loob omaette huvi kui lapsed üritavad välja mõelda viise kuidas saada üle madalast pingist või läbida turvalist takistusrada.

40. – 60+.elukuu

Väliskeskkond on koht kus lapsed saavad õppida tehes. Nad jätkavad juba omandatud teadmiste ja oskuste arendamist, et saada end ümbritsevast maailmast aru. Nad on aktiivsed õppijad otsides informatsiooni ja jätkates küsimuste esitamise ja avastamisega. Õues olemine pakub erinevate kogemuste jaoks fookuse, mis toetab varases eas laste kasvavat enesekindlust ja autonoomsust. Seda suurendab uute väljakutsete nauditavus nagu näiteks aarete jahil varanduse otsimine ja leidmine. Entusiasm väliskeskkonnas olevate tegevustega kaasalöömiseks kasvab sotsiaalsete ja suhtlusoskuste arenemisega. Lapsed otsivad ning naudivad teiste laste ja täiskasvanute seltskonda.

Mida tuleb meeles pidada õppimise õue viimisel

- Koge loodust – mine välja! Eesmärgiks on arendada laste ilumeelt ja lugupidamist looduse vastu.
- Alusta lihtsamast. Uurides väljas putukaid, ussikesi, peab laps tundma end mugavalt ja saama praktilise tegutsemise kogemuse. Ühelt retkelt ei maksa oodata suurt mõju.

- Ohutus eelkõige. Käi hästituntud kohtades, tee eeltööd, võta kaasa esmaabivahendid.
- Näita entusiasmi. Mitte kuivad faktid, vaid õpetaja hasart ja entusiasm aitab lastel loodust armastama hakata. Avastage koos!
- Võta kaasa uurimisvahendid nagu luup, putukavõrk jne.
- Spontaansus – võta see omaks! Planeeri retke, kuid kasuta ära kõik, millele satud ja seo see teemaga
- Austa ja hoia loodust. Ole looduses viibimisel oma käitumisega lastele eeskujuks, ära riku ja risusta ise loodust.
- Sina oled liider. Et retk oleks turvaline ja et oleks võimalik näha kõike vajalikku, sea tegevusteks väga kindlad tingimused.
- Pane piirid – nõua, et lapsed oleksid nägemisulatuses.
- Kasuta signaale. Lepi lastega eelnevalt kokku erinevate signaalide tähendused (n. üks vile – veel viis minutit uurimiseks, kaks vilet – tulge kokku). Pardivile oleks lõbus ja säästaks õpetaja häälepaelu.
- Vastav riietus. Ilmastikukindlad riided, jalatsid, vihmajakid jne. Kuumal päeval võtta kaasa joogipudel (Bailey).

Retked loodusesse on väga hea võimalus õuesõppe läbi viimiseks. Metsa minekul tuleb eelnevalt lastega arutada mitmete küsimuste üle. Kuidas metsas käituda? Mida uurida ja vaadata? Milliseid mängu mängida?

Tegevusi mida saab looduses ette võtta:

- Jalutuskäigud
- Õppekäigud
- Ilmavaatlused
- Matkad
- Meisterdamine
- Mõõtmine – võrdlemine, klassifitseerimine
- Elus (taimed, loomad, putukad) ja eluta (liiva, kivi, pinnast) looduse vaatlemine
- Seente uurimine, nuusutamine, loendamine, võrdlemine
- Kompassi kasutamine
- Taimede korjamine ja herbaariumi tegemine
- Loodusliku materjali korjamine meisterdamiseks

Õuesõpe alushariduses. Koostanud Lehte Tuuling TLÜ Rakvere Kolledž

- Otsida näiteid elus ja eluta looduse kohta
- Otsida näiteid valgust läbilaskvate ja läbipaistmatute objektide kohta
- Võrrelda erinevate puude (nt kuuse, männi ja lehise) oksa
- Otsida lindude ja loomade tegevuse jälgi
- Uurida vihmapiiska, veepisarad luubiga
- Vaadelda regulaarselt ilma
- Jalutuskäikudel lugeda plakatitelt, siltidelt, majadelt ja teeviitadelt sõnu ja lauseid
- Trampida lumme tähti ja sõnu
- Kirjutada lumele, liivale pulgaga
- Loendada majade uksi, aknaid
- Visata lumepallidega kaugust ja mõõda sammudega kaugele pall lendas
- Kuulata erinevate lindude laulu
- Laduda kividest tähti ja sõnu
- Joonistamine loodusliku materjaliga
- Jälgida tigude liikumist

Õppimise õue viimiseks saab kasutada väga erinevaid objekte.

Mida saab õppida seest õõnsa puu juures:

- Katsuda ja tunnetada - kompimine
- Onni ehitamist
- Puud vaadelda
- Teistega arvestamine
- Matemaatika – loendamine, geomeetrilised kujundid

- Hirmu ületamine
- Erineva keskkonna väärtustamine
- Erinevatelt tasanditelt ümbruse vaatlemine
- Kunstitegevused – puukooremuster
- Matemaatika – koha mõisted, võrdlemine (peenike – paks, kõrgem – madalam)
- Puu ümbermõõdu mõõtmine (lapsed kätest kinni, sammudega. Nööriga)
- Puu sisemuse uurimine
- Putukad. Kes elavad puu sees
- Enda keha tunnetamine (lõhest läbi pugemisel)
- Emakeel – arutlusoskus (mis puuga juhtus, miks ta selline on?)

Mida saab õppida lehehunnikus:

- Töökasvatus – lehtede riisumine
- Matemaatika – võrdlemine (väikesed-suured)
- Erinevate puude lehtede tundmine
- Lehtedest meisterdamine
- Erinevad mängud
- Kompimine suletud silmadega (kuiv. märg leht)
- Lehtede võrdlemine kuju ja suuruse alusel
- Kaalu võrdlemine – kuiv ja märg leht
- Lehehunnikusse hüppamine
- Teise inimese töö väärtustamine
- Kehaline aktiivsus

Mida saab õppida esimese öökülma järgsel hommikul õues:

- Erinevad värvused, milline näeb välja maapind
- Mis veega juhtub kui ära külmub
- Ohutunne – nõrk jää
- Kompimine – jääs rohi ja maapind
- Ilmastiku muutumine, vaadelda mis toimub
- Riietumine külmade ilmadega
- Vee omadused
- Meisterdamine – jääskulptuurid, lehed jää sees
- Esteetiline kasvatus – riietuse ja jalanõude puhastamine
- Rõõmluubiga uurida härmatisega kaetud taimi

Ülesanne: Pane kirja, mida saab õppida.....

Mida saab õppida suvisel aasal?

- [illegible]

Mida saab õppida vana talumaja ümbruses?

- [illegible]

Mida saab õppida allika juures?

- [illegible]

Mida saab õppida avalikul mänguväljakul?

- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....
- .....

Ülesanne: Koosta tegevuskonspektid õppekasvatustegevuse läbi viimiseks nendes kohtades.